

N:o 47.

Af herr **A. H. Hammarskjöld**, om ändring af 41 § lagen om Sveriges riksbank.

Genom riksbankslagen den 12 maj 1897, som förbehöll riksbanken ensamrätt att utgifva banksedlar, tillförsäkrades de enskilda bankerna i 41 § till ersättning för deras sedelutgifningsrätt, som senast vid slutet af år 1903 skulle upphöra, vissa förmåner hos riksbanken. Men det visade sig snart nog efter 1897, att dessa förmåner voro så knappt tillmätta, att bankerna kunde väntas först i sista stund och således alla på en gång afstå från sin sedelutgifning. Under tiden tillväxte äfven deras sedelutgifning högst betydligt, så att den enskild bank medgifna rätten att under åren 1904—1908 på billiga villkor rediskontera i riksbanken intill 40 procent af det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar den 1 jan. 1896 uppgått, skulle blifvit än ytterligare otillräcklig såsom ersättning för sedelutgifningen.

Det blef således nödvändigt att icke blott åt riksbanken bereda ökad styrka och större obetäckt sedelutgifningsrätt än 1897 års lag medförde, utan äfven att för undvikande af rubbningar i det ekonomiska lifvet inrymma åt de enskilda bankerna en väsentlig ökning af deras särskilda förmåner hos riksbanken under åren närmast efter upphörandet af deras sedelutgifning. I dessa syften gjordes genom lagen den 3 maj 1901 en del ändringar och tillägg i lagen af 1897. Särskildt infördes i 41 § ett nytt stadgande af innehåll att enskild bank, som efter aftal med fullmäktige i riksbanken om tid och villkor afstode från sin sedelutgifning före 1903 års utgång, skulle intill slutet af år 1903 åtnjuta särskilda förmåner af kreditiv, lån och rediskontering till hela beloppet af dess den 1 jan. 1901 utelöpande sedlar, hvilka förmåner därpå vid slutet af hvart af åren 1903—1910 skulle minskas med en åttondedel af ursprungliga beloppet.

Redan till stadgandet i 1897 års lag hade fogats det tillägg, att de särskilda förmånerna skulle bibehållas, äfven där enskild bank ombildats till aktiebank. Och detta tillägg upprepades nu med enahanda ordalag i det nya stadgandet af 1901, där det heter, att »*bankaktiebolag, hvartill enskild bank blifvit ombildad, må bibehållas vid de förmåner, som sålunda medgifvas enskild bank*».

I enlighet härmed hafva också tre enskilda banker, Västerbottens, Mälareprovinsernas och Göteborgs, vid sin ombildning till aktiebanker bibehållits vid förmånerna enligt § 41.

Det torde emellertid vara högst sannolikt — och i riksdagstrycket angående denna sak finnes ej en rad, som talar för en annan uppfattning — att såväl fullmäktige i riksbanken, från hvilka den hufvudsakliga formuleringen af de nya föreskrifterna i § 41 utgick som ock Riksdagen och dess utskott med det citerade stadgandet afsett att vid de särskilda förmånerna bibehålla samtliga enskilda banker, *på hvilket sätt dessa än komme att ombildas*, blott de fortfore att i samma omfattning som förut tillhandahålla den allmänna rörelsen de rörelsemedel, de förut genom sina egna sedlar och numera genom krediterna hos riksbanken fått till sitt förfogande. I detta syfte gjorde lagen till villkor, att afdelningskontor, som funnits den 1 jan. 1896, ej finge utan Konungens tillstånd indragas, och tydligen i samma syfte införde riksbanken i sina kontrakt med de enskilda bankerna det ytterligare villkor, att aktiebank, hvartill den enskilda banken ombildades, skulle ha minst lika stor grundfond som denna haft.

Men om detta, såsom jag bestämdt tror, varit lagstiftarens syfte, så har emellertid detta syfte ej ernåtts, i det att stadgandets affattning ej ansetts medgifva vidare åtnjutande af enskild banks förmåner enligt § 41, i händelse banken i stället för att omedelbart ombilda sig till aktiebank *uppgår i* en bestående enskild bank eller aktiebank. Man torde icke misstaga sig, om man påstår, att denna från 1897 års lagtext lånade ofullständiga formulering har sin grund däruti, att man hvarken 1897 eller 1901 i vårt land sett exempel på eller kommit att tänka på någon annan form af enskild banks ombildning. Och den nämnda påföljden af en banks *uppgående i* en redan bestående bank måste förefalla så mycket hårdare, som det svårligen torde kunna betecknas såsom för landets ekonomiska utveckling skadligt, att de många mindre bankerna sammanföras till färre kapitalstarka institut, samt den stora banken onekligen bättre än den lilla är i stånd att tillfredsställa rörelsens kraf och främja den ekonomiska utvecklingen.

Det synes mig därför vara med billigheten öfverensstämmande, att

lagens stadgande utsträckes att omfatta äfven de anförda, nu uteslutna fallen. Emot en sådan åtgärd skulle, äfven med erkännande af dess billighet, kunna invändas, att den vinst en bank skulle göra genom att för de återstående sex åren återfå eller bibehålla förmånen af den lägre räntan hos riksbanken är alltför obetydlig för att motivera en lagändring. Men det är ingalunda räntevinsten, som för bankerna och därmed för den allmänna rörelsen är hufvudsaken, utan själfva det i lag tillförsäkrade åtnjutandet af en till sitt kapitalbelopp afsevärd kredit hos riksbanken, hvilken kredit en bank, som sig upptager en annan bank, icke utan verklig olägenhet torde kunna på en gång inbetala.

På grund af hvad jag nu anført får jag föreslå,

att Riksdagen för sin del ville vidtaga sådan ändring af näst sista momentet i 41 § af lagen om Sveriges riksbank, att de förmåner, som där tillerkännas bankaktiebolag, hvartill enskild bank ombildats, äfven må åtnjutas af bank, hvaruti enskild bank uppgått.

Stockholm den 25 januari 1905.

Hugo Hammarskjöld.